

Naslovnica > Lifestyle > TOLERIRAJ! RAZLIČITOST JE BOGATSTVO: kako iskorijeniti islamofobiju, ksenofobiju i rasizam u Hrvatskoj?

Lifestyle | Vijesti

TOLERIRAJ! RAZLIČITOST JE BOGATSTVO: kako iskorijeniti islamofobiju, ksenofobiju i rasizam u Hrvatskoj?

 Lea Pavlović 2. prosinca 2020.

 0

Kako se Hrvatska "nosi" s prihvatom izbjeglica i integrira li ih u društvo na adekvatan i pravno uređen način, koliko je istine u tome da izbjeglice preko naše države tek žele prijeći do neke od razvijenijih zemalja Europske unije, što napraviti kako bi postali manje islamofobična i ksenofobična zemlja bez rasističkih ispada? Na mnoga pitanja na te teme odgovore smo dobili od naše sugrađanke Romane Pozniak koja već godinama živi na zagrebačkoj adresi, a bavi se navedenim pitanjima na znanstvenoj razini. Pozniak je uz znanstvena promišljanja s nama podijelila i osobna iskustva volonterskog rada u izbjegličkim kampovima.

Romana Pozniak diplomirala je etnologiju i antropologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a u diplomskom radu bavila se biopolitičkom interpretacijom izbjeglištva i azila. Potom je upisala poslijediplomski doktorski studij etnologije i kulturne antropologije, a u disertaciji se bavila konceptualizacijom humanitarnog rada, a upisala je i međunarodnu doktorsku školu Transformations in European Societies.

Zbog čega ste se odlučili za antropologiju i etnologiju s fokusom na području humanitarizma i izbjegličke studije? Možete li mi laički pojasniti ova znanstvena polja te čime se ona u suštini bave?

Kad sam krenula studirati etnologiju i kulturnu antropologiju nisam bila upoznata s mogućnostima toga studija kao ni sa širokim spektrom tema i društvenih problema koje je moguće proučavati iz kulturnoantropološke perspektive. Prva i najčešća asocijacija kad nekome spomenete etnologiju je istraživanje "seoske" kulture, kojoj se najčešće pripisuje svojevrsna autentičnost u načinu života, a uz čiju se pomoć, potom, određuju i karakteristike kulture nekoga 'naroda'. U takvoj reprezentaciji etnologinje i etnolozi pojavljuju se u ulozi sakupljača narodnih običaja koji rijetko podliježu strukturalnoj analizi i interpretaciji. Potonje je, zapravo, fokus našega posla.

Antropologija se smatra nešto zanimljivijom profesijom jer se najprije veže uz forenzičku antropologiju koju u popularnoj kulturi predstavlja Bones ili se, nastavno na anglosaksonsku akademiju, povezuje s istraživanjem dalekih, "egzotičnih" kultura. Razlog tim reprezentacijama su korijeni tih dvaju disciplina kao i društveno-politički konteksti u kojima nastaju. Premda je situacija danas bitno drugačija te se etnolozi i antropolozi bave širim spektrom društvenih i političkih fenomena, koji oblikuju i svakodnevno transformiraju suvremenu kulturu, još uvijek postoje razilaženja u mišljenjima oko same suštine tog znanstvenog polja.

Institut za etnologiju i folkloristiku na kojem trenutno radim bavi se raznim područjima, od folkloristike i etnomuzikologije do antropologije rada, antropologije sporta, feminizma i suvremenih studija izbjeglištva. Na primjer, surađujem na dva projekta: **Transformacija rada u posttranzicijskoj Hrvatskoj (TRANSWORK)** i **Europski režim iregulariziranih migracija na periferiji EU: od etnografije do pojmovnika (ERIM)**. Ono što je svojstveno ovoj znanstvenoj disciplini je koncept kvalitativnog i, u pravilu kritičnog, etnografskog istraživanja koje se, za razliku od pristupa kojeg koriste recimo sociologija ili psihologija, odlikuje iskustvenom i participativnom metodologijom koja podrazumijeva dugotrajan, sudioničko-promatrački angažman u područjima koja nas interesiraju.

Pozniak ističe kako su na teme kojima se bavi kroz doktorski studij i rad na Institutu utjecala njena osobna razmišljanja u kombinaciji s angažmanom u sektoru civilnog društva.

Situacija u kojoj osobi pod međunarodnom zaštitom – osobi koja je formalno dobila status "izbjeglice" u RH u skladu s međunarodnim pravom – nije omogućeno učenje hrvatskoga jezika i koja se pritom mora samostalno uhvatiti u koštac s hrvatskom zdravstvenom, socijalnom, radnom i drugom administracijom bila mi je apsolutni šok. Zbog toga sam za vrijeme studija počela volontirati, podučavati tražitelje azila hrvatski jezik i pomagati pri ostvarenju prava. Vrlo brzo to je preraslo i u istraživačku temu s kritičkom analizom ne samo administrativno-sigurnosnog režima koji upravlja sustavom azila i kroji migracijsku politiku, nego i humanitarnog režima – sustava skrbi, brige i volonterstva kojim sve više dominiraju administrativna, pravna i sigurnosna tumačenja pomoći i kojeg kreira ista politička struktura koja je i prouzrokovala izbjeglištvo. U kontekstu suvremenih iregulariziranih izbjegličkih kretanja u Hrvatskoj, to je preraslo u gotovo komplementaran odnos između sadističkih praksi dijela hrvatske policije na granicama i unutar teritorija Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine (o čemu postoje brojna svjedočanstva, izvještaji domaćih i međunarodnih medija, apeli iz ureda pravobranitelja itd.) i industrije humanitarne pomoći u raznim smještajnim i pomagačkim centrima za migrante. Promišljanje i kritika takvih odnosa, praksi i transformacija u fokusu su mogla rada. U disertaciji se, primjerice, bavim različitim formama i interpretacijama humanitarizma, a to se konkretno odnosi na njegovu institucionalizaciju i razvoj humanitarnog biznisa s jedne strane i lokalne prakse i aktivnosti civilnoga društva koje se pokušavaju oduprijeti zapadnom liberalnom humanitarizmu s druge.

Osim što bavi znanstvenim radom Pozniak je bila u izravnom doticaju sa skupinama o kojima se u svojim radovima bavim. Volontirala je u Centru za mirovne studije i provela istraživanje na projektu Kvalitetni koraci za integraciju izbjeglica u kojem se zalagala za ekonomsku emancipaciju i socijalno uključivanje izbjeglica. Radila je i kao koordinatorica na programu zaštite ranjivih skupina u Zimsko prihvatno-tranzitnom centru u Slavanskom Brodu.

Živimo u svijetu, bar je to moj dojam, u kojem se aktivizam često svodi na pomaganje drugima iz udobnosti naših domova, a rijetki su oni koji poklanjaju vlastito vrijeme, ulože trud, susretnu se s potrebitima i ugroženima i uistinu im pokušaju pomoći. Što je vas ponukalo da izbjeglicama pružate pomoć na terenu?

Da, uvijek postoje oni koji "pomažu", "zagovaraju" i "istražuju" iz udobnosti svojih domova i ureda. Naravno, ne smijemo zaboraviti da i taj tip djelovanja može biti produktivan. Mnogi doprinose donirajući sredstva online jer nisu u mogućnosti ostaviti svoje obaveze, poslove i obitelji i otići na teren. Zatim, sve više ljudi radi na pisanju projekata i bavi se prijavama za sredstva koja dodjeljuje EU ili neka druga međunarodna fondacija ili, pak, izvještavanjem o načinu korištenja tih sredstava, a sve to zahtijeva rad iz ureda. Uz to, mnoge humanitarne organizacije bazirane su na volonterskom radu kojeg smatraju prednošću prilikom zapošljavanja. Iako se volonterski rad smatra pozitivnim i hvalevrijednim iskustvom, važno je naglasiti da on istovremeno riskira mogućnost iskorištavanja besplatne i prekarne radne snage u kontekstu industrije humanitarizma te ga u nekoj široj slici valja tumačiti i kao simptom globalnih društveno-političkih transformacija svojstvenih kasnom kapitalizmu. Također, takav tip angažmana dodatno produbljuje problem klasne, rasne i rodne dimenzije humanitarnosti. Naime, u sektoru pomoći dominantno rade i volontiraju bijele žene, pripadnice srednje i više srednje klase, što perpetuira problematičnu figuru žene čijoj se prirodi pripisuje sklonost brižnom i njegovateljskom radu, a koja u ovom slučaju nesebično skrbi za siromašne, crne i smeđe osobe. Na individualnoj razini, želja da pomognemo drugima, da se aktiviramo i uključimo u rad na društvenim promjenama proizlazi i iz potrebe da (re)definiramo sebe, odredimo svoju ulogu u društvu i pozicioniramo se u odnosu na društvenu nepravdu te da svojim primjerom pokažemo da je moguće graditi solidarno, pravedno i održivo društvo. Što se tiče mog angažmana na terenu, uz znanstveni interes, on je posljedica kombinacije većine navedenih faktora. Smatram da povezivanjem znanstveno-istraživačkog i aktivističkog rada mogu doprinijeti boljem razumijevanju sustava, što u konačnici može pripomoći izgradnji boljeg i pravednijeg društva.

Kakva su vaša iskustva iz direktnog kontakta s izbjeglicama? Što ste naučili o svakodnevnim problemima s kojima se susreću i što je po vašem mišljenju ključno kako bi se izbjeglice što je moguće bolje integrirale u društvo?

Probleme s kojima se suočavaju izbjeglice/tražitelji međunarodne zaštite/migranti podijelila bih u dvije skupine. Prva skupina tiče se nemogućnosti pristupanja teritoriju na kojem osobe mogu zatražiti zaštitu. Naime, u većini država pogođenih ratom i političko - ekonomskim nesigurnostima, a uglavnom se radi o zemljama globalnoga juga, nije moguće dobiti vizu za odabranu zemlju Europske unije. Migranti su tako ilegalizirani i dovedeni u hiperprekarnu situaciju kojom upravljaju politike migracijskih režima. Kako bi ukazali na strukturalnu prirodu i procesualnost problema, na ERIM projektu taj fenomen definiramo kao iregularizirane migracije. Hrvatski granični režim u posljednjih je nekoliko godina toliko pooštrio svoje procedure da sad svjedočimo redovitim, nezakonitim i

iznimno agresivnim protjerivanjima migranata kojima hrvatske vlasti pokušavaju sabotirati i u potpunosti onemogućiti podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Kako bi došli do Hrvatske i ostvarili pristup sustavu azila, migranti pokušavaju prijeći hrvatsku granicu po deset puta, možda i više, uz skupo plaćanje svakoga pokušaja. Pritom trpe batine, sakaćenja i poniženja od strane hrvatske policije, o čemu svjedoče brojni mediji i organizacije civilnoga društva.

Druga skupina problema odnosi se na ostvarivanje prava i snalaženje u administrativnoj dimenziji politike azila nakon pristupanja teritoriju, podnošenja zahtjeva i/ili dobivanja azila. Tražitelji i tražiteljice međunarodne zaštite nalaze se u limbu između: demoniziranoga pojma ekonomskih migranata koje, sukladno toj percepciji, sustav azila pokušava detektirati i ukazati na "nevjerodostojnost" njihovoga iskustva izbjeglištva i značenja dodijeljenih figuri "izvornog" i "vjerodostojnog" izbjeglice, koji se u pravilu portretira kao nevina i pasivna žrtva koja strpljivo i poslušno čeka rješenje svoga zahtjeva za (sigurniji) život.

Nakon odobrenoga zahtjeva, dolazi do problema u komunikaciji, pronalasku stana i posla, snalaženju u zamršenoj hrvatskoj birokraciji i, nerijetko, suočavanja s institucionalnim rasizmom. Ljudima puno znači stjecanje prijateljstava u zajednici i podrška okoline u učenju jezika i održavanju svakodnevice u novim i relativno nepoznatim uvjetima života. Edukacije hrvatskog jezika na institucionalnoj razini provode se arbitrarno i neadekvatno (nekima nisu ni dostupne, premda ih zakon propisuje), što onda vodi do oslanjanja na volonterski angažman koji bi zbog svoje neplaćene prirode trebao biti dopuna postojećem sustavu, a ne njegova zamjena. Uzmemo li za primjer trenutnu situaciju s pandemijom, cijela stvar postaje još teža i kompleksnija. Pored učenja jezika, ključnim smatram zaposlenje. To je način putem kojeg osobe u sustavu međunarodne zaštite, ali i stranci koji imaju status studenata, članova obitelji hrvatskih državljana ili su u kvotama za zapošljavanje stranih državljana, stječu poznanstva, vježbaju hrvatski jezik i ostvaruju potrebnu razinu ekonomske i socijalne emancipiranosti.

Kroz medije se provlači teza kako izbjeglice zapravo ne žele ostati u Hrvatskoj, već da smo im tranzitna zemlja kroz koju pokušavaju doći do zapada? Je li ova teza točna? I koliko je zapravo teško dobiti azil u Hrvatskoj?

To pitanje jedna je od glavnih zamki ove situacije i ja bih stoga preformulirala pretpostavku da ovdje nitko ne želi ostati. Radi se o dvosmjernom i višerazinskom procesu u kojem Hrvatska nije uredila infrastrukturu koja će adekvatno, informirano i humano pristupiti ovim pitanjima bez a priori stava da migracije škode našem društvu i da migranti ionako ovdje ne žele ostati. Upoznala sam mnoge osobe koje su odlučile ostati u Hrvatskoj i koje su zadovoljne životom u ovoj sredini, osobito nakon što su stekle prijateljstva, dobile poslove i sl. Kriteriji za dobivanje, a odnedavno čini se i za zadržavanje statusa osobe pod međunarodnom ili supsidijarnom zaštitom nisu samo strogi, oni su sasvim nejasni. Naime, MUP je nedavno pokušao, bez pokrića i objašnjenja, ukinuti već ostvareni izbjeglički status partneru programske koordinatorice jedne od organizacija koja se bavi zaštitom prava migranata. Radi se o problematičnoj praksi koja zapravo sadrži elemente karakteristične za totalitarne sustave. O tome možete više pročitati [ovdje](#).

Prema vlastitom iskustvu kako se Hrvatska, kad gledamo društvo u cjelini nosi ne samo s izbjeglicama, već općenito s ljudima iz drugih sredina, druge boje kože, religije? Smatrate li da su prihvaćeni, odnosno živimo li u društvu koje je

**dovoljno otvoreno i tolerantno ili se pak samo volimo deklarirati takvima?
Naime, moj osobni dojam je da se volimo hvaliti da smo napredni, otvoreni, da prihvaćamo različitosti ali da je stvarnost vrlo često zapravo čista suprotnost?**

Ne bih rekla da se baš deklariramo kao tolerantno društvo. U medijima svakodnevno slušamo problematične komentare i parole koje su u direktnoj vezi s fašizmom, osobito kad se radi o nama bliskim Drugima kao što su Srbi ili Romi. Međutim, ne bih rekla ni da je hrvatsko društvo sasvim netolerantno nego da se radi o procesu u kojem je razvoj otvorenijeg, tolerantnijeg i zelenijeg društva ograničen zbog ustaljenih oblika konzervativizma kakvog promovira dominantan politički diskurs te da na njega utječe i ekonomska situacija. Kad su ljudi nezadovoljni, nisko plaćeni, nezbrinuti i kad osjećaju da njihova matična, državna infrastruktura ne radi u njihovom najboljem interesu, pokušavaju pronaći objašnjenje pri čemu se neki priklanjaju ekstremističkim idejama i pritom prihvaćaju bilo kakve informacije koje u tom trenutku djeluju kao izvori ili rješenja problema. Zadaća sustava obrazovanja i javnih politika je da djecu, ali i starije, nauče kritičkom razmišljanju te da dijele provjerene informacije i konstruktivne spoznaje na temelju kojih možemo graditi tolerantno i solidarno društvo.

Koliko je zapravo teško onima koji zatraže azil i ostanu u Hrvatskoj? S kojim se problemima susreću?

Probleme koji se tiču jezika, birokracije i sl. već sam spomenula, no važno je naglasiti problem s islamofobijom, ksenofobijom i rasizmom. Migranti su često podvrgnuti iznenadnim i arbitrarnim provjerama od strane policije zbog fizičkoga izgleda, boje kože, jezika kojim govore ili pretpostavljenog porijekla imena. Postoje i slučajevi fizičkih i verbalnih napada od strane lokalnih stanovnika te, najčešće, pokazivanje nepovjerenja i sumnjičavosti prema migrantima u situacijama koje bi se inače smatrale svakodnevnima i uobičajenima.

Kad je netrpeljivost u pitanju, netrpeljivost bilo kakve vrste, smatrate li da je njen korijen zapravo u neznanju?

Sasvim sigurno, da, gotovo sve kreće od toga ili čak od onoga što možemo protumačiti kao uvjetovano znanje. U suzbijanju nasilja, seksizma, rasizma i sl. ključnu ulogu igra adekvatno obrazovanje, uključivanje građanskoga odgoja i obrazovanja u škole te izgradnja kritičnoga mišljenja, to bi nam trebale biti polazišne točke.

Je li Hrvatska tolerantna zemlja ili imamo problema s rasizmom? Koja su vaša iskustva?

Osim gore spomenutih incidenata i problema kad govorimo o rasizmu, Hrvatska je specifična zato što ovdje živi maleni broj osoba crne boje kože. Zbog egzotizacije tamne kože, postoji pretpostavka da hrvatsko društvo nema problem s rasizmom. To nije točno, rasizam je, nažalost, konstitutivni element društva na globalnoj razini. Bijeli muškarci sa Zapada još uvijek se nalaze na većini upravljačkih funkcija u međunarodnom okruženju, a to je tipičan primjer klasne, rasne i rodne dominacije koja se neizbježno preslikava i odražava na hrvatski kontekst.

Članak je sufinanciran od strane Agencije za elektroničke medije u sklopu projekta "Toleriraj! Različitost je bogatstvo"

Prethodni članak

Uz blagdan sv. Nikole isplaćen novčani dar djeci samohranih roditelja

Sljedeći članak

Čibača i Poslovna zona spojiti će se na sustav javne odvodnje

Lea Pavlović

Iz teme

Otac preživjelog iz HE Plat: Davor, Ivica i Mato nisu uspjeli... bili su ljudine
Dubrovnik Net - 8. siječnja 2021.

Vijesti

HRVATSKA – 1098 novozaraženih, preminulo 38 osoba, produžuju se mjere
Dubrovnik Net - 8. siječnja 2021.

Vijesti

Hoće li radovi na Lapadskoj obali zbilja početi kada su najavljeni?
Dubrovnik Net - 8. siječnja 2021.

Politika

DANAS OBJAVLJENO

Na inauguraciji novog američkog predsjednika će se služiti pelješki dingač!

8. siječnja 2021.

HRVATSKA – 1098
novozaraženih, preminulo 38
osoba, produžuju se mjere

8. siječnja 2021.

Otac preživjelog iz HE Plat: Davor,
Ivica i Mato nisu uspjeli... bili su
ljudine

8. siječnja 2021.

U županiji 39 novih slučajeva,
preminula jedna starija osoba

8. siječnja 2021.

Učitaj više ▾

DUBROVNETV.NET

DubrovnikTvNet

DUTVNET Mozaik: Mala
kuća s velikim srcem/
DMD godinu završava
sa stripom, a u novoj s
izložbom putuje u
Milano/ Bojite li se
potresa?

DubrovnikTvNet

BEZ KOMENTARA:
Vodokršte u Čilipima

DubrovnikTvNet

SUSRETI UTORKOM: s
Robertom Pančićem o
kvaliteti dubrovačke
gradnje i otpornosti na
potres

DubrovnikTvNet

ETO NAS: Kratki
duTVnet pregled 2020.

NAJNOVIJI KOMENTARI

Andrej on *Tri kombija osnovne pomoći za Petrinju*
vraćena s granice na Kleku

Tomislava Županović on *Bravo Meštre Hendić!*
Građevinari su od ranog jutra u akciji, vlasnik
sanirane kuće u suzama: hvala vam!

JAVNI PROSTOR – POTREBA ILI LUKSUZ (5): Kako su
stanovnici Zlatnog potoka samoinicijativno uredili
prostor u kojem žive? | Dubrovačka Mreža on *PRVI*
REZULTATI ZBORA GRAĐANA Rekonstrukcija javne
rasvjete dijela Zlatnog potoka

Nikola Duper on *Izvršena dijagnostika stare platane u Mlinima*

Paval on *Izvršena dijagnostika stare platane u Mlinima*

Komentar tjedna by Lidija Crnčević

KOMENTAR: Barač i Vlahušić su se zagrlili, Raguž je počeo čistiti,...

27. rujna 2020.

Put oko Svijeta

PUTOPIS: Petra Kisić je odselila na Island, opisuje nam kako se...

19. prosinca 2020.

Slatki život Alise Nenadić

Nikad dosta čokolade u vašem životu? Ovo je Alisin recept za...

12. studenoga 2020.